

Кримські колізії

Російська окупація українського Криму спричинила не лише шквал політичних баталій, а й конкретні проблеми в застосуванні правових норм для врегулювання відносин, що виникають за участю фізичних та юридичних осіб, розташованих на території Автономної Республіки Крим.

На півострові зіткнулись не лише інтереси двох держав, а й дві окремі правові системи, котрі є взаємозаперечними.

В Україні прийнято Закон «Про забезпечення прав та свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», який набрав чинності 27 квітня 2014 року, а в Російській Федерації – Федеральний Конституційний Закон від 21 березня 2014 року «Про прийняття в Російську Федерацію Республіки Крим та утворення в складі Російської Федерації нових суб'єктів – Республіки Крим та міста федерального значення Севастополя».

Кожен зі згаданих документів, встановлюючи державний суверенітет відповідної держави на окупованій території, поширює на неї дію правових норм цієї держави.

Така ситуація, здавалося б, є досить простою для розуміння: «хто хазяїн, той і пан», однак інтереси окремих громадян і юридичних осіб, котрі перебувають на окупованій території або мають майновий інтерес на цій території, є законодавчо захищеними.

Для прикладу наведу дві ситуації з власної юридичної практики.

Перша. Споживач, який проживає на окупованій території, звертається до місцевого суду з позовом про захист його прав до товариства, зареєстрованого в місті Києві. Згідно з чинними процесуальними нормами українського законодавства ця справа передбачає альтернативну підсудність: звернення або до суду за місцем проживання споживача, або – за місцезнаходженням товариства. Місцевий суд на окупованій території приймає справу до провадження, однак у процесі розгляду виявляється, що виконати рішення, ухвалене цим судом, на території України виявиться неможливим, у зв'язку з чим суд має намір за ініціативою споживача прийняти рішення про залишення позову без розгляду. Фактично місцевий суд на окупованій території за всіма атрибутами є судом держави Україна, однак судді цих судів для продовження виконання своїх повноважень зобов'язані прийняти громадянство Російської

Федерації, розглядати справу відповідно до законодавства Російської Федерації й приймати рішення не іменем України, хоча на ньому, як правило, стоїть та сама печатка українського суду.

Згідно зі ст. 9 згаданого вище закону України рішення, які приймаються органами або особами, створеними, обраними чи призначеними в порядку, не передбаченому законом, є недійсними та не створюють правових наслідків.

Не отримавши належного судового захисту в місцевому суді, споживач звертається до районного суду за місцезнаходженням відповідача, однак за наявності відкритого українським судом провадження за місцем проживання споживача районний суд міста Києва зобов'язаний залишити позов без розгляду за наявності в іншому суді (який фактично не виконує своїх повноважень згідно із законодавством України) невирішеного спору між тими ж сторонами про той же предмет та з тих же підстав.

Отже, споживач – мешканець Республіки Крим не може реалізувати своє право на судовий захист.

Друга. Підприємства України не можуть ввозити на територію АРК товари, бо згідно із законодавством Російської Федерації це вважатиметься імпортом та потребуватиме сплати митних платежів. Так само зазначені підприємства не можуть отримувати за операціями поставки товару платежі з банків України або інших банків та фінансово-кредитних установ, які розташовані або здійснюють свою діяльність на території АРК та м. Севастополя (Постанова НБУ № 260 від 06.05.2014 р.).

Звичайно, та частина підприємств України, котра має споріднені підприємства на території Російської Федерації, зможе уступити їм право вимоги до кримських підприємств, таким чином створивши договірні умови для взаємовідносин між суб'єктами в площині російської правової системи, та отримати відшкодування вартості права вимоги на свій рахунок. Однак ця ситуація реальна щодо поставлених товарів (робіт і послуг), що поставляються та

не перетинають межі між Україною та АРК.

Отже, повноцінний товарообмін між підприємствами материкової частини України та півострова Крим неможливий.

Третя. Певна частина вкладників, котрі уклали депозитні договори або договори банківського рахунка у відділеннях українських банків на території АРК, досі не можуть отримати свої кошти, навіть у центральних відділеннях на материковій частині України.

Ця ситуація пов'язана з відмовою деяких банків, які обслуговували значну частину вкладників на території АРК, виплачувати кошти до вирішення питання щодо правового статусу АРК та надання їм можливості отримувати платежі за кредитними договорами, бо з початку окупації території півострова такі платежі майже не здійснюються.

До таких банків належить, зокрема, ПАТ «ПриватБанк».

На сьогодні законодавчих обмежень щодо виконання згаданим банком та іншими банками своїх зобов'язань перед мешканцями АРК Крим немає.

Шляхом розв'язання цієї проблеми може бути звернення мешканців АРК до суду за місцезнаходженням банку з позовом про стягнення суми депозиту та нарахованих по ньому відсотків, а в разі неотримання коштів від українського банку – отримання ними відшкодування з Фонду гарантування вкладів Російської Федерації в розмірі, що не перевищує 700 000,00 російських рублів (у перерахунку за курсом НБУ станом на 23.06.2014 р. – 241 913,00 грн.), що стало можливим завдяки ухваленню в Російській Федерації пакета законодавчих актів, які передбачають таке право за умови невиплати цих коштів українськими банками.

Отже, розв'язання колізій та знаходження шляхів захисту інтересів підприємств і громадян, які залишилися на території АРК, є питаннями непростими й часто потребують оригінальних рішень. У більшості ж випадків ціна цих колізій – збитки резидентів АРК.